

בבא מציעא קי"ח

משנה

וכן בית הברד שנחקק בסלע כמין מערה, ומעל הסלע היה גינה ונפחתה⁴¹⁵ המערה, הרי בעל הגינה יורד וזורע למטה, עד שיעשה לבית ברו כיפין שיתן עליו עפר כדי שיוכל לזרוע.

הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם, מפני שהוא אנוס. ואם בית דין שראוהו שהיה נוטה, נתנו לו זמן לקוף את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור, לאחר הזמן חייב.

מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו, ונפל לתוך גינתו של חבירו. ואמר לו פנה אבניך ואמר לו הרי הם שלך ופנה אותן לעצמך, אין שומעין לו⁴¹⁶. משקבל עליו אמר לו הילך את יציאותיך ואני אטול את שלי אין שומעין לו.

השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש בתבן ובקש, ללקט לו משלו או מן ההפקר. ואמר לו תן לי שכרי, ואמר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו⁴¹⁷. משקבל עליו ואמר לו הילך שכרך ואני אטול את שלי אין שומעין לו.

גמרא

רב א' נפחתה ברובה שמואל אמר נחלקו כמה נפחתה המערה של בית הברד. רב אמר ברובה, אבל בארבע לא, מפני שאדם זורע חציו

למטה וחציו למעלה. ושמואל אמר כבר אם נפחתה בארבע יכול לרדת למטה, מפני שאין אדם זורע חציו למטה וחציו למעלה. ומבארת הגמרא, שרב ושמואל צריכים לחלוק בין במשנה בבית ועילה, ובין בבית הברד וגינה. שאם הגמרא היתה שונה את מחלוקתם בבית ועילה, היינו אומרים ששמואל חולק על רב בדירה, מפני שאנשים אינם עשויים לדור מעט כאן מעט כאן. אבל בזריעה שאנשים עשויים לזרוע מעט כאן ומעט כאן, שמואל מודה לרב. ואם הגמרא היתה שונה את מחלוקתם רק בגינה, היינו אומרים שרב מודה לשמואל בדירה.

מבארת הגמרא, מה ששנינו שאם בית דין נתנו כותל רעוע חייב לסתור תוך הזמן, אמר רבי יוחנן זמן של בית דין הוא שלשים יום⁴¹⁸.

415 כגון כיפה והיה גינתו למעלה ובית ברו מלמטה, וכשמת נטלו בניו זה בית הברד, וזה גינה. ונפחת גגו של בית הברד שהוא מקום זריעתו של העליון. רש"י. וקצת קשה שמשמע בג' שממה שרב ושמואל חולקים כאן מדובר במשכיר ושוכר, ועוד אם באחים שחלקו מוטל על התחתון לבנות את התקרה מדוע צריך להעמיד את מה ששנינו לעיל בנפחתה העליה בשוכר ומשכיר. תוס'.

416 אם אינו רוצה אין קונה לו דבר הפקר או מתנה. רש"י.

417 אע"ג שבכל מקום שזה כסף ככסף בפועל כתוב "בל תלין שכרו" משמע מה שהתנה עמו. רש"י.

418 מכאן לומדים את זמן בית דין לפרוע חוב לכמה דברים שהוא ל' יום. אבל לכל נזיקין לא אמר שזמן ב"ד הוא ל' יום שכן משמע לעיל בנשברה כדו ולא סילקה וטעמו הוא מפני שיכול להסירם בשעה קלה. תוס'.

אנ"פ שחצרו של אדם קונה שלא מדעתו כאן למדנו שכותל שנפל לגינת חברו, אינו בל הכותל משתמט ואינו מתכוון להקנות

יסלקם⁴¹⁹. שואלת הגמרא, הרי ממה ששנינו בסיפא, אם אמר הילך את יציאותיך נראה שמדובר שבעל הגינה פינה אותן. אבל אם בעל הגינה לא פינה אותן הוא לא קנה את האבנים, ומדוע שהשדה לא תקנה לו את האבנים, הרי יוסי ברבי חנינא אמר שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו⁴²⁰? עונה הגמרא, החצר לא קנתה לו כיון שבעל הכותל לא התכוון להקנות לו את האבנים, אלא רק משתמט ממנו.

וצריך להשמיע שאין שומעים לו והתנא צריך להשמיע שאין שומעים גם בכותל בשני הדינים

שנפל לגינה וגם בשוכר את הפועל לעשות בתבן ובקש, מפני שאם התנא היה משמיע את הדין הראשון, היינו אומרים שאין שומעין לו כשאמר לו הגיעוך משום שאין לו שכר אצלו, ובעל הגינה אינו חפץ במתנתו והוא מזיקו שמנעו מזריעתו⁴²¹. אבל בפועל שיש לו שכר אצלו והוא בא לכופו על שכרו, ובעל הבית אומר לו טול את זה בפרעון שומעים לו. כמו שאנשים רגילים לומר מבעל חובך תקבל אפילו אם הוא נותן לך סובין. ואם היינו משמיעים את הדין בפועל, היינו אומרים שמשקבל עליו אין שומעין לו משום שיש לו שכר אצלו, ומשקיבל עליה קנה את התבן והקש בשכרו. אבל בכותל שנפל לגינה שאין לו שכר אצלו נאמר ששומעים לו, ולזה השמיעו שאין שומעים.

אמר טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ובברייתא שנינו שומעין לו

הגמרא שואלת, מדוע אין שומעים לשוכר את הפועל לעשות בקש ותבן שאמר לפועל טול מה שעשית בשכרך. הרי שנינו בברייתא ששומעים לו? אמר רב נחמן, המשנה מדברת בשוכר את הפועל לעשות בקש ותבן שלו. והברייתא שאומרת ששומעים לו מדברת בשל חבירו⁴²², כשהמלאכה היתה מלאכת חברו. ואמר רבא⁴²³ לרב נחמן הרי בשלו אין שומעים לו מפני שיאמר לו שכרי עליך. והרי גם בשכרו לעשות בשל חבירו שכרו עליו. כמו ששנינו בברייתא, השוכר את הפועל לעשות בשלו⁴²⁴ והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם, וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנה אותו?

419 אע"ג שאמרו בפרק המניח במפקיר נכסיו לאחר נפילת אונס שפטור כאן הוא משתמט ואינו מפקירו כמו שאמ' בגמרא. תוס'.

420 אבל ללא מה שר"י ברבי חנינא אמר אין קונה לו אלא בעומד בצד חצרו. ולכן כשלא פינם לא קנה מפני שכשאמר לו הגיעוך לא היה עדיין עומד שם. תוס'.

421 רש"י.

422 תוס' תמזהו לפי הס"ד מדוע צריך לומר טול מה שעשית בשכרך?, יאמר לו לא אתן לך כלום שלא עשית לי דבר. תוס'.

423 הגרסא רבא במקום רבה. הגהות הב"ח.

424 תוס' הקשו שמשמע דוקא כששכרו לעשות בשלו נותן שכרו משלם ולא בסתם. ומדוע לא מחלקים כאן ששכרו לעשות בשלו כן בסתם. ואור"י שהדבר פשוט שאם שכרו לעשות בשל חברו שומעים לו אבל מה שא' לעיל כן בשל חברו הוא חידוש, וכן כן בשל הפקר הוא חידוש. וכן מה שאמרים בסוף שהבטה בהפקר קונה. תוס'.

מציאת פועל לעצמו בזמן שנא' נכש עמי היום אבל א' עשה עמי מלאכה מציאה לבעה"ב
 לומר לו קנה אותו אתה⁴²⁵. הקשה רבא לרב נחמן, הרי אומרים שפועל אינו בכלל המגביה מציאה לחבירו אלא ידו כיד בעל הבית הוא ובעל הבית קנה בהגבהת הפועל. אפילו אם אמר לו עשה עמי מלאכה סתם, וכל שכן כאן ששכרו ללקט מן ההפקר. שהרי שנינו בברייתא, מציאת פועל לעצמו אימתי בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום או עדור עמי היום אבל אם אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעל הבית.

אלא אמר רב נחמן, כאן בהגבהה כאן בהבטה. גם המשנה וגם הברייתא מדברות בשל הפקר. המשנה מדברת כששכרו ללקט תבן וקש בהגבהת הפועל ובעל כרחו שכרו עליו. והברייתא מדברת כששכרו למלאכת הבטה, לשמור על קש ותבן של הפקר או להשליך אותו מהעליה לארץ, שאין בזה הגבהה. והוא יכול לומר לפועל עדיין לא זכיתי בו, לך אתה וזכה בה.

שומרי ספיחין נוטלים שכרם מתרומת הלשכה ר' יוסי א' הרוצה מתנדב ושומר חנם
 אמר רבה, תנאים נחלקו בהבטה בהפקר, אם היא קונה או לא. ששנינו במשנה

במסכת שקלים, שומרי ספיחי שביעית, של שעורים למנחת העומר ושל חטים לשתי הלחם, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. רבי יוסי אומר, הרוצה מתנדב הוא ושומר חנם. אמרו לו, אתה אומר כן אין באין משל צבור. ולכאורה התנא קמא ורבי יוסי חולקים אם הבטה בהפקר קונה. התנא קמא סובר שהבטה בהפקר קונה ושומרי ספיחים שהם שומר שכר של הקדש קנו אותם להקדש בהבטה. ורבי יוסי סובר שהבטה בהפקר אינה קונה וגם אם השומרים הם שומרי חנם לא זכו בהם לעצמם. וחכמים אמרו לרבי יוסי מדברך לדברינו אין עומר ושתי לחם באים משל ציבור. אם נשמע לדבריך לא יביאו עומר ושתי הלחם משל צבור אלא משל היחיד הזה שקנה מן ההפקר בשמירתו. מפני שאנו סוברים שהבטה קונה בהפקר⁴²⁶.
 ואם נותנים להם שכר העומר בא משל הציבור, ואם לא השומרים זכו מן ההפקר והעומר ושתי הלחם לא באים משל הציבור אלא משל היחיד. ורבי יוסי עצמו סובר שהבטה בהפקר לא קונה, וכשהצבור קוצרים ומביאים זכו בהם והעומר ושתי הלחם באים משל ציבור.

רבא א' לכו"ע הבטה בהפקר קונה ות"ק ור"י
 נח' אם חוששים שמא לא ימסרם יפה יפה
 אמר רבא⁴²⁷, לדברי הכל הבטה בהפקר קונה. וכאן התנא קמא ורבי יוסי חולקים

425 מפני שלא קנה עבורו מן ההפקר, ר"נ לשיטתו שאמר המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו. ונמצא שאין פעולתו עליו ואין כאן "בל תלין" ואינו דומה לשל חבירו מפני ששם אינו יכול לומר לו זכה בו אתה, ואם לא אמר לו שכרך על בעל הבית בעל כרחו שכרו עליו, אבל כאן לא. רש"י.

426 הואיל והוא דבר טורח הוא ודעתו לכך ועל ידו נשמר. רש"י.

427 כאן גורסים רבא ולעיל רבה. רש"י.

אם חוששים שמא לא ימסרם יפה יפה. רבי יוסי סובר שהשומר מסרה לצבור והעומר ושתי הלחם באים משל צבור. וחכמים אומרים שנותנים לו שכר, ואם לא חוששים שמא לא ימסרם בלבו יפה יפה, מפני שנוח לו שיקרבו משלו. ורבי יוסי סבר שלא חוששים שמא לא ימסרם יפה יפה. וחכמים אמרו לרבי יוסי, מדבריך שאתה אומר שישמרם בחנם, לדברינו שאנו חוששים שמא לא ימסרם יפה יפה. אין העומר ושתי הלחם באים משל ציבור.

ואיכא דאמרי לכ"ע הבטה בהפקר לא קנהויש אומרים, שרבא אמר שלדברי הכל הבטה ונחלקו בחוששים לבעלי זרועות
בהפקר לא קנה. ונחלקו בחוששים לבעלי זרועות. שאם לא נוציא עליהן קול שהן של הקדש יש בעלי זרועות שלוקחין אותם בחזקה ולעצמן. התנא קמא סבר שחכמים תיקנו לתת לו ארבעה זוזים מתרומת הלשכה כדי שבעלי זרועות ישמעו ויפרשו מהם. ורבי יוסי סובר שלא תיקנו זאת מפני שאין חוששים לכך. וחכמים אמרו לרבי יוסי, מדבריך שאתה אומר שישמרם בחנם, לדברינו שאנו סוברים שתיקנו לתת לו ארבעה זוזים והוא מוחל עליהם נמצא שיש לו ארבעה זוזים בתרומת הלשכה שאין לציבור חלק בהם. נמצא שהתמידים, מוספים, ושאר קרבנות צבור שקנו בהם אינם באים משל צבור. וכשרבין בא מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן, שהתנא קמא ורבי יוסי חולקים אם חוששים לבעלי זרועות.

משנה

המוציא זבל לרשות הרבים המוציא ומוציא והמזבל מזבל. ואינו רשאי להשהותו שם אלא זה מוציאו מן הרפת לרשות הרבים, והנושא יהיה מזומן לשאתו לשדה ולגנה לזבל.

אין שורין טיט ברשות הרבים, ואין לובנים לבנים מפני שמשחה אותן לייבשן. אבל גובלין טיט, לתת מיד בבנין, ברשות הרבים, אבל לא לבנים.

הבונה ברשות הרבים, המביא אבנים מביא והבונה בונה, מקבל מיד המביא ובונה. ואם הזיק משלם מה שהזיק. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום, ברשות הרבים ואינו חייב בנזקין.

גמרא

ר' יהודה א' בשעת הוצאת זבלים מוציא הגמרא אומרת, שלכאורה המשנה אינה זבלו לרה"ר וצוברו כדי שיהא נישוף כרבי יהודה ששנינו בברייתא, בשעת

הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרשות הרבים וצוברו כל שלשים יום, כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה. שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ. ואומרת הגמרא שרבי יהודה מודה שאם הזיק חייב לשלם. והמשנה אומרת עצה טובה כדי שלא יתחייב בנזקו.

שואלת הגמרא ממה ששנינו במשנה במסכת בבא קמא, בהניח חנוני נרו מבחוץ ועבר גמל טעון פשתן ודלקה בנר והדליק את הבירה. רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור מפני שעושה ברשות⁴²⁸. ולכאורה היא רשות בית דין, ומכאן שבכל מה שחכמים נתנו לו רשות אם הזיק פטור? אומרת הגמרא, שרשות היא רשות מצוה. שואלת הגמרא ממה ששנינו בבביתא, כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברשות הרבים, כמו הוצאת זבלים לרבי יהודה, וכמו פותקין ביבותיהם וגורפין מערותיהן בימות הגשמים. אם הזיק חייב לשלם, ורבי יהודה פוטר? אלא ברור שהמשנה אינה כדברי רבי יהודה⁴²⁹.

ר"י רשב"ג ור"ש סוברים שבכל מקום שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור
 אמר אביי, רבי יהודה, ורבן שמעון בן גמליאל, ורבי שמעון, כולם סוברים שבכל מקום שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור. רבי יהודה במה שאמרנו. רשב"ג במה ששנינו במשנה, רשב"ג אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום. רשב"ג חולק על התנא קמא שאמר אם הזיק משלם, ואמר לו שגם בשלשים יום קודם לכן הוא מתקן ופטור.

רבי שמעון אומר לא אמרו כל השיעורים אלא שאם הזיק פטור
 רבי שמעון במה ששנינו במשנה במסכת בבא בתרא, לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא אם כן יש על גביו חלל גובה ארבע אמות מפי התנור לעליה. היה מעמידו בעליה צריך שיהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים ובכירה, שאין היסק שבה גדול טפח. ואם הזיק משלם מה שהזיק רבי שמעון אומר לא אמרו כל השיעורים אלא שאם הזיק פטור מלשלם.

החצב שמסר לסתת הסתת לחמר החמר לכתף הכתף לבנאי הבנאי לאדריכל זה שבידו חייב
 הגמרא מביאה את מה ששנינו, החצב, החצב אבן מן ההר שמסר לסתת, המרבעה ומחליקה הסתת חייב. הסתת שמסר לחמר, הנושאה מן ההר החמר חייב. החמר שמסר לכתף, המושיטה לבנאי הכתף חייב. הכתף שמסר לבנאי העומד על המעמד העשוי להליכת האמנים הבנאי חייב. הבנאי שמסר לאדריכל, אבי האומנים שמדקדק בהנחת האבן לצדדה על מושבה בשוה, אדריכל חייב. זה שהיא בידו הוא שחייב בנזקה אם תפול מידו ותזיק אחרים או תשבר⁴³⁰.

428 הגרסא כך והמילים מודה ושהוא נמחקות. הגהות הב"ח.

429 התוס' הקשו מדוע לא תירצו שהמשנה היא בשעת הוצאת זבלים ודברי הכל כמו שתירצו בהמניח. וי"ל שפשוט שמדובר שלא בשעת הוצאת זבלים. ולכן לא קשה שהמשנה מצריכה לזבל לאלתר ורבי יהודה מתיר להניח ל' יום. אבל המשנה אינה יכולה לסבור כר' יהודה מפני שמחייבת לשלם מה שהזיק אפ' הוסיף באותה שעה קטנה שיש לו רשות להניח. ולר"י באותה שעה פטור. ועוד י"ל שמשמע שהמשנה היא בשעת הוצאת זבלים ממה ששנינו בה המזבל מזבל. ולא היה קשה שרבי יהודה מתיר ל' יום והמשנה אומרת שיוציא לאלתר משום שאפשר לומר שהמשנה נתנה עצה טובה שלא יצטרך לשלם. תוס'.

430 ואף על גב שמעמידים לקמן בקבלנות וכולם שותפים במלאכה אין חייב אלא מי שהיתה מסורה לו. שכיון שהוא כחו הנוק מוטל עליו כל היכן שקרה, ושנינו שלומדים מהכתוב "פצע תחת פצע" לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון. רש"י.

בקבלנות אם הניח אבן על הדימוס והזיקה כולם חייבים בשכירות האחרון חייב ואם הניח אבן על הדימוס והזיקה כולן חייבין לשלם. שכל היו שותפים במלאכה אחת ומשהניחו אבן על הדימוס, שורת הבנין נפלה והזיקה⁴³¹. שואלת הגמרא, הרי שנינו בברייתא, אחרון חייב, האדריכל שהניחה וכולן פטורים? עונה הגמרא, שבשכירות האחרון חייב, בקבלנות. כולם חייבין, היכן שלא נפלה מיד אחד מהם, ועל כולן לשמור שתהא מיושבת יפה.

431 הואיל ואינו כחו של האדריכל שלאחר שהניחה נפלה. ואין לחייבו משום חיציו וכולם חייבים ביחד שכולם שותפים בדבר ועליהם מוטלת המלאכה, וקיבלו יחד את אחריות הנזק. רש"י.

